

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

2009-09-28
1 (2)
Dnr 2008:3782

Redovisning av regeringsuppdrag att förbereda och genomföra insatser inom yrkesvux

Dnr U2008/8186/SV

Skolverket fick den 11 december 2008 regeringens uppdrag att förbereda informationsinsatser och handläggning av ansökningar från kommuner eller kommuner i samverkan. Skolverket skulle även medverka till en anpassning av kurser inom det svenska språket i samband med yrkesutbildning för studerande som inte har svenska som modersmål. I uppdraget ingick även att genomföra uppföljnings- och utvärderingsinsatser samt bedöma den fortsatta utvecklingen av satsningen.

Skolverket lämnar härmed en rapport över hur Skolverket hittills har arbetat med uppdraget. Rapporten ger även en lägesbild över skillnader och likheter i kommunernas arbete med yrkesvux. Det kommer att krävas mer insatser på kommunal nivå inom uppföljningsområdet för att påvisa vilka insatser som behöver genomföras för att skapa en likvärdig gymnasial yrkesutbildning över landet.

Per Thullberg
Generaldirektör

Eva Nordlund
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även följande i Skolverkets verksledning deltagit: Helen Ängmo, Camilla Asp, Staffan Lundh, Eva Lindgren, Kjell Hedwall och Ragnar Eliasson.

Redovisning av uppdrag att förbereda och genomföra insatser inom yrkesvux

Dnr U2008/8186/SV

1. Skolverkets arbete med uppdraget

1.1 Bakgrund

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2009 en satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning, benämnd yrkesvux. Syftet med satsningen är att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras.

I regeringsbeslut den 11 december 2008 (U2008/8186/SV) fick Skolverket i uppdrag att förbereda informationsinsatser och handläggning av ansökningar från kommuner eller kommuner i samverkan. Skolverket skulle även medverka till en anpassning av kurser inom det svenska språket i samband med yrkesutbildning för studerande som inte har svenska som modersmål. I uppdraget ingick även att genomföra uppföljnings- och utvärderingsinsatser samt bedöma den fortsatta utvecklingen av satsningen.

Enligt förordningen (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning ska, om samtliga behöriga sökande inte kan tas emot till en utbildning, företräde ges till den som oavsett tidigare utbildning har en svag ställning på arbetsmarknaden.

Kommunerna gavs möjlighet att starta utbildning inom yrkesvux från det datum förordningen började gälla, vilket var den 15 mars 2009. Skolverkets beslut togs i början av april 2009 vilket kunde innebära att de kommuner som startade verksamhet redan i mars riskerade att inte få täckning för utbildningskostnader eftersom antalet platser då ännu inte fördelats.

1.2 Projektgrupp

Vuxenutbildningsenheten vid Skolverkets utbildningsavdelning ansvarar för genomförande och ledning av projektet. Statsbidragsenheten vid utvecklingsavdelningen ansvarar för administration och utbetalning av statsbidrag. Enheten för utbildningsstatistik vid utvärderingsavdelningen kommer i ett senare skede av projektet att analysera statistik på kommunnivå.

En projektledare, fem undervisningsråd, en projektadministratör samt två experter vid vuxenutbildningsenheten bildar projektgrupp för yrkesvux. Därutöver anställer Skolverket experter i den omfattning som behövs för kortare uppdrag. Undervisningsråden är även kontaktpersoner för de kommuner som deltar i satsningen.

1.3 Åtgärder och insatser

Ansökningsomgång 1 (2009)

Ansökningshandlingar fanns tillgängliga från och med 20 februari 2009. I den första ansökningsomgången inkom ca 170 ansökningar till Skolverket. Totalt omfattade dessa ansökningar 275 kommuner. 30 ansökningar inlämnades av kommuner i samverkan. Tio av dessa ansökningar omfattade minst fem kommuner i samverkan. Två ansökningar omfattade 12 – 13 kommuner. Även ett antal regionförbund ansökte, men enligt gällande lagstiftning kan Skolverket endast tilldela statsbidrag till en kommun eller ett kommunalförbund som övertagit vården av medlemskommunernas kommunala vuxenutbildning. Detta löste regionförbunden genom att utse en kommun i regionen att ansvara för en gemensam ansökan.

Totalt ansökte kommunerna om drygt 10 000 platser fördelade enligt följande:

Omvårdnad	3 103 platser
Industri	1 537 platser
Fordon	823 platser
Hotell/restaurang	746 platser
Handel och administration	725 platser
El	686 platser
Orienteringskurs yrkessvenska	599 platser
Bygg	555 platser
Orienteringskurs allmän	465 platser
Energi	329 platser
Barn och fritid	248 platser
Hantverk	212 platser
Livsmedel	181 platser
Naturbruk	171 platser
Media	62 platser
Totalt	10 442 platser

Skolverket beslutade den 8 april 2009 om en fördelning av 5 087 platser och ca 250 miljoner kronor. Kommunerna erhåller motsvarande 50 000 kronor per plats i statsbidrag efter genomförande av föreskrivna verksamhetspoäng. Som grund för fördelningen inhämtade Skolverket bl.a. arbetslöshetsstatistik. Kommuner som låg under riksgenomsnittet i arbetslöshet fick färre tilldelade platser.

För att erhålla 50 000 kronor krävs att kommunen genomför 800 verksamhetspoäng i karaktärsämnen inom bygg-, el-, energi-, fordons-, hantverks-, hotell/restaurang-, livsmedel-, naturbruks- och industriområdet. När det gäller utbildning i omvårdnads-, barn/fritid och handels/administrationsämnen ska 1 100 verksamhetspoäng genomföras och för orienteringskurs 1 300 verksamhetspoäng.

Kommunerna har möjlighet att omfördela mellan olika karaktärsämnesområden efter prövning av de studerandes behov av utbildningsinsatser. En årsstudieplats för en heltidsstuderande beräknas omfatta ca 800 verksamhetspoäng. Inom gymnasial vuxenutbildning kan en årsstudieplats delas av flera individer beroende på varje enskild individs behov av utbildningsinsats.

Efter ändring av regleringsbrev i juni har ytterligare 330 platser tillkommit vilka fördelas nu under hösten 2009 till de kommuner som ansökte om fler platser än de tilldelades. Fördelningen utgår från samma principer som tidigare.

Informationsspridning

När Skolverket erhållit uppdraget från regeringen upprättades en lista över kommunala kontaktpersoner. Skolverket har sedan kontinuerligt informerat dessa kontaktpersoner i olika frågor. Kontaktlistan revideras när enskilda kommuner utser ny företrädare, vilket ger Skolverket en uppfattning om hur ofta kommunerna förändrar ledningen för arbetet med yrkesvux.

Skolverket anordnade i februari 2009 en konferens för kommunernas ansvariga politiker, skolledare och kontaktpersoner för yrkesvux. Vid konferensen deltog ca 350 personer. Talare vid konferensen var statssekreterare Amelie von Zweigbergk samt representanter från Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Sveriges kommuner och landsting samt Skolverket. Företrädare för Arvika kommun, Kommunförbundet Stockholms län, Gotland samt Göteborgsregionen redogjorde kort för hur de avsåg att arbeta med yrkesvux-satsningen.

I oktober 2009 kommer en liknande konferens att hållas. Vid den kommer även Statens skolinspektion att medverka och beskriva sitt arbete med kvalitetsuppföljning inom vuxenutbildning.

Skolverkets projektgrupp för yrkesvux medverkar även enskilt vid regionala och lokala konferenser som initieras av kommuner inom ramen för satsningen. Under hösten 2009 och framöver kommer Skolverket ytterligare att intensifiera kommunbesöken i syfte att träffa ansvariga tjänstemän, politiker, företrädare för Arbetsförmedlingen och lokalt näringsliv samt studeranderepresentanter.

På Skolverkets webbplats för yrkesvux har ett forum för erfarenhetsutbyte nyligen etablerats. Syftet med forumet är att få kommunerna att delge sina erfarenheter av olika insatser inom yrkesvux. Webbplatsen innehåller även en FAQ-funktion för de mest frekventa frågorna som inkommer till Skolverket kring yrkesvux.

Anpassning av yrkessvenska

Kommunerna kan anordna yrkessvenska inom ramen för en orienteringskurs. Avsikten är inte att tillhandahålla en kurs med kursplan eller generella målbeskrivning-

ar. Det som är viktigast när det gäller arbetet med yrkessvenska är att kommunerna individualiserar kompetensutveckling kring yrkestermer och yrkeskommunikation som den enskilde individen kan ha behov av. Yrkessvenska ersätter inte svenskundervisning för invandrare, utan ska kopplas till det yrkesområde den studerande framöver önskar arbeta inom.

Skolverket har för detta uppdrag länkat till ett stödmaterial som utvecklats av den tidigare myndigheten Nationellt centrum för flexibelt lärande. Materialet bygger på att individen via IT-stöd kan träna uttal, termer och annan kommunikation som kan förekomma inom ett antal yrkesområden.

En expert har anställts för att kartlägga olika stöd som finns och används inom yrkessvenska. Det är även aktuellt att se vad som kan behöva utvecklas ytterligare samt göra en uppföljning av i vilken omfattning kommuner utvecklar och tillhandahåller yrkessvenska. Vid en konferens i Växjö i december månad kommer Skolverket att informera om detta arbete.

2. Uppföljning genom enkät

Denna del av rapporten bygger helt på en enkät som besvarats av kommunerna. Inlämnade svar avser endast perioden 15 mars–30 juni 2009. Syftet med enkäten var att få en bild över i vilken omfattning kommunerna startade arbetet med yrkesvux under våren 2009. I maj månad skickade Skolverket ut enkäten och svaren skulle insändas i slutet av juni. Kommunerna kunde även i flera delar av enkäten komplettera med kommentarer. Skolverket arbetar för närvarande med fortsatt uppföljning av de svar som framkommit i enkäten. Skolverket vill betona att uppgifterna helt är hämtade från kommunernas svar och att Skolverket nedan endast sammanställt kommunernas uppgifter.

Svarsfrekvensen var hög – 168 svarande av 175 mottagare. Samtliga kommuner/kommuner i samverkan förväntades besvara enkäten, men ett antal kommuner som inte startat verksamhet inom yrkesvux avstod från att svara. Uppgiftslämnandet varierade kraftigt beroende på i vilken omfattning kommunerna kommit igång med yrkesvux eller om kommunen kunnat ta fram statistik för besvarande av vissa frågor.

Verksamhet inom yrkesvux under våren 2009

Närmare 60 procent av kommunerna uppgav att de under perioden mars – juni startat utbildning i större eller mindre omfattning inom ramen för yrkesvux. Hälften av kommunerna startade redan i mars, men det kan till viss del förklaras av att redan befintliga studerande i kommunal vuxenutbildning övergick till att läsa inom yrkesvux. Under de följande månaderna april – juni startade ytterligare ca 5 procent av kommunerna utbildning inom yrkesvux. Resterande kommuner uppgav att de har för avsikt att starta till hösten 2009.

Anordnare av utbildning

Av 154 inlämnade svar framgick det att 141 kommuner bedriver utbildning i egen regi, 102 kommuner upphandlar av annan kommun och 107 kommuner upphand-

lar av annan anordnare. Ett stort antal av kommunerna nyttjar såväl egen regi, andra kommuner och andra anordnare för att bedriva utbildning.

Samläsning med ungdomsgymnasiet

Drygt 20 procent av kommunerna uppgav att samläsning sker med ungdomsgymnasiets elever. Av kommentarerna kan uttydas att det ibland sker endast inom enstaka program. Vanligast förekommande är att samläsning sker inom industri- samt hotell- och restaurangprogrammet.

Utvecklingsinsatser

På en fråga avseende särskilda insatser inom yrkesvux uppgav kommunerna (168 svarande) följande:

- 87 procent av kommunerna arbetar med vägledning.
- 67 procent av kommunerna arbetar med validering.
- 42 procent av kommunerna förlägger utbildningsinslag till arbetsplats.
- 74 procent av kommunerna arbetar med individanpassade studieformer.
- 46 procent av kommunerna arbetar med riktade insatser i svenska för personer med annat modersmål.
- 69 procent av kommunerna arbetar med rekryteringsinsatser för att nå målgrupper med behov av yrkesvux.

Kommentarer från enskilda kommuner:

- Rekrytering sker i samverkan med arbetsmarknadscoacher.
- Alla med annat modersmål och som har behov har vi stöttat upp med särskilt utbildningsstöd för att de ska nå sina utbildningsmål.
- Alla studerande träffar en vägledare för att upprätta sin individuella studieplan. Studierna ska alltid föregås av validering om så är möjligt.
- Samverkan med Arbetsförmedlingen pågår kontinuerligt. Möjligheterna till individanpassning är stora genom bl.a. webbaserade kurser, validering och hel- och deltidstudier är möjligt.

Samverkan med andra kommuner

136 kommuner uppgav att de samverkar med andra kommuner inom ett antal områden:

- 77 procent av kommunerna uppgav att det görs en gemensam analys av utbildningsbehovet.
- 59 procent av kommunerna samverkar med ett gemensamt utbildningsutbud med ”frisök” och interkommunal ersättning.
- 23 procent av kommunerna har gemensam administration.

- 40 procent samverkar kring rekryterings- och vägledningsinsatser i det geografiska området.
- 40 procent samverkar om ”övrigt” – en kommun uppgav att de gemensamt med annan kommun gör uppföljning kring utbildningarnas kvalitet och tar fram gemensamma riktlinjer för yrkessvenska. En kommun delade på en anställning av vårdlärare med annan kommun.

Uppskattning av genomförd volym verksamhetspoäng fram till juni 2009

Enligt kommunernas beräkningar kommer överlägset flest verksamhetspoäng att genomföras inom omvårdnad (drygt 600 000 verksamhetspoäng vilket motsvarar 750 heltidsstuderande under helt kalenderår), därefter följer industri (92 781) och allmän orienteringskurs (50 643). Hantverk beräknas omfatta minst verksamhetspoäng (8 800). Övriga ämnesområden ligger mellan 15 000 – 47 000 verksamhetspoäng.

Tillämpning av urvalsparagrafen i förordningen

I förordningen finns bestämmelse om urval om samtliga behöriga sökande inte kan tas emot till en utbildning. I sådana fall ska företräde ges till den som oavsett tidigare utbildning har en svag ställning på arbetsmarknaden. I enkäten uppgav nära 70 procent av de svarande kommunerna (153 svar) att de inte behövt tillämpa urvalsparagrafen. Övriga 30 procent hade tillämpat paragrafen. Av de kommuner som tillämpat urvalsparagrafen uppger en kommun att urval har skett i samarbete med Arbetsförmedlingen. En kommun uppger att de prioriterat sökande som antingen varit sjukskrivna länge eller på väg att stämplas ut från A-kassan. Kommuner har i vissa fall upprättat lokala urvalskriterier som företrädesvis utgår från att arbetslösa är mest prioriterade.

Individens efterfrågan

151 kommuner svarade på frågan. Av dessa uppgav 55,6 procent att de inte kunnat tillgodose samtliga individens efterfrågan på yrkesutbildning. Kommunernas kommentarer kring detta är bl.a. ”fler sökande än tilldelade medel”, ”industrin kunde inte ta emot vuxenlärlingar”, ”kommunen har i egen budget inte gjort några nedskärningar men efterfrågan på yrkesutbildning har ökat kraftigt”, ”vvs-branschen var positiv när utbudet fastslogs – men det finns inte längre något rekryteringsbehov”, ”kommunens medborgare vill utbildas i andra delar av Sverige” samt ”många yrkesutbildningar är dyrare än statsbidraget och kommunens egen budget är redan in-tecknad”.

Kommunerna (57 svar) uppgav även att det var kö till vissa utbildningar. Störst var kön till omvårdnadsutbildning, därefter följer utbildning inom el- och industriområdet.

Studerandestatistik

Fram t.o.m vecka 19 uppgav kommunerna att ca 5 000 personer studerade inom ramen för yrkesvux. Antalet studerande i åldersgruppen 19-25 år var 1 805 perso-

ner varav 52 procent var män. I åldersgruppen 26-40 år var 2 052 personer studerande varav 37 procent män. I åldersgruppen 41-55 år var 966 personer studerande varav 25 procent män. I åldersgruppen 56 år och äldre var 74 personer inskrivna vid yrkesvux och av dessa var 40 procent män.

En fråga ställdes kring andelen studerande med utländsk bakgrund. Här väljer Skolverket att inte redovisa kommunernas svar eftersom tolkningen ”utländsk bakgrund” inte verkar tillämpas på samma sätt i alla kommuner. Skolverket vill därför återkomma med uppgifter i senare rapportering.

Studiefinansiering

Vid en specifik mätvecka (vecka 19) finansierade 1 618 personer sina studier med studiestöd via Centrala studiestödsnämnden. Ca 230 personer studerade med bibehållen lön. 504 personer hade annan finansiering och för drygt 2 000 studerande hade kommunerna inga uppgifter om hur de finansierade sina studier.

Exempel på övriga kommentarer lämnade av kommunerna

”Att starta en utbildning med fyra studerande är inte kostnadseffektivt.”

”Är det meningen att vi ska märka upp individer som antingen yrkesvuxare eller kommunalare?”

”Stora svårigheter att komma igång under våren utifrån regelverket.”

”Vi fick åtta platser och det är bra.”

”Vi har stor efterfrågan på utbildning för buss- och lastbilsförare.”

”Orealistisk tidsplan för att komma igång under våren 2009.”

”Kommunens uppdrag är i första hand att genomföra efterfrågade utbildningar – inte att ha koll på hur individen finansierar sina studier.”

”Då vi köper de flesta kurserna är det i vissa fall svårt att svara på frågorna. Svårt även i en liten kommun att få tiden att administrativt räcka till för ansökan och svar på denna enkät.”

”Lovande satsning, med hopp om fortsättning.”

3. Intervjuer med femtio kommuner

Skolverkets projektgrupp har hittills genomfört djupintervjuer med kontaktpersoner i femtio kommuner¹. Intervjuerna har handlat om frågor rörande organisation, samverkan, målgrupper, studerandeuppföljning m.m. De kommuner som ansöker om statsbidrag för yrkesvux ska i sin ansökan redovisa vilka kontakter man vidtagit med företrädare för Arbetsförmedlingen och det lokala eller regionala näringslivet. Med anledning av detta har Skolverket intervjuat lokala företrädare för Arbetsförmedlingar och näringsliv. De har fått frågor kring hur de upplever att samverkan och samråd har genomförts med kommunens företrädare. Skolverket kommer att följa upp samtliga kommuner, men med anledning av att nära hälften av kommunerna startade sin verksamhet i augusti 2009 får ytterligare redovisning lämnas i senare rapportering.

I följande redovisning sammanställs svar som lämnats av kommunernas kontaktperson (nedan benämns alla ”kommunen”). Skolverket har valt att redovisa en samlad bild av insatser baserat på vad de kommunala representanterna har svarat under intervjuerna. I kommande uppföljningar kommer Skolverket att redovisa enskilda kommuners insatser inom yrkesvux. Det är dock viktigt vid en detaljerad beskrivning av en kommuns insatser att inhämta fler referenser, t.ex. ansvariga politiker, utförare och studerande.

Styrelsen för utbildningen

I flertalet kommuner ligger vuxenutbildningen under samma nämnd som gymnasieskolan. I andra kommuner kan frågan ligga under kommunstyrelsen eller en särskild vuxen- och/eller arbetsmarknadsnämnd. Kommunerna har även beskrivit beslutsordning och delegationsordning.

Samverkan med gymnasieskolan

Sexton kommuner svarar att ingen samverkan sker. Ett fåtal mindre kommuner har inte eget ungdomsgymnasium. Två kommuner upphandlar alla utbildningsplatser från andra kommuner eller externa anordnare. Flera kommuner uppger att samverkan med ungdomsgymnasiet är nödvändig, t.ex. när det gäller lärare, lokaler och utrustning. Däremot beskriver de flesta kommunerna att det inte handlar om samläsning i någon större omfattning. Samläsning med ungdomsgymnasiet sker i förekommande fall inom enstaka utbildningsområden.

Två kommuner har även märkt ett ökat intresse från ungdomsgymnasiets sida att samverka med vuxenutbildningen. Ett av skälen verkar vara att elevunderlaget för

---

¹ De intervjuade kommunerna eller kommunalförbunden är i alfabetisk ordning: Alvesta, Avesta, Bengtsfors, Borås, Botkyrka, Dorotea, Enköping, Eskilstuna, Falun, Gnosjö, Halmstad, Huddinge, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kils, Linköping, Ljungby, Lycksele, Malung, Malå, Mariestad, Nora, Norsjö, Nässjö, Ronneby, Sigtuna, Skellefteå, Skövde, Sollentuna, Solna, Storuman, Sydnärkes Utbildningsförbund, Säffle, Tranås, Trelleborg, Trollhättan, Täby, Uddevalla, Umeå, Upplands Bro, Uppsala, Uppvidinge, Vilhelmina, Västerås, Växjö, Älmhult, Örebro samt Östersund.

ungdomsgymnasiet minskar och att vuxenutbildningen därigenom kan tillföra ökade resurser.

Samverkan med andra kommuner

Alla utom en kommun uppger att samverkan sker med andra kommuner. De flesta kommunerna har sedan tidigare en etablerad samverkan med annan/andra kommuner. Inom ramen för yrkesvux har flera samverkande kommuner också valt att lämna in en gemensam ansökan.

Utbildning på entreprenad

Tjugo kommuner uppger att i princip all vuxenutbildning genomförs i egen regi. Några av dessa kommuner uppger att de kan upphandla enstaka platser av annan kommun eller anordnare om det finns behov av detta. En kommun beskriver att det finns ett kommunalt incitament att i större utsträckning nyttja ungdomsgymnasiet. Övriga kommuner upphandlar allt från 10 procent och upp till 100 procent. I åtta kommuner har i princip all vuxenutbildning lagts på entreprenad.

Ett mindre antal kommuner beskriver att de upphandlar all utbildning inom yrkesvux medan andra yrkesutbildningar genomförs i egen regi. En kommun beskriver att man upphandlar det mesta av vuxenutbildningen, undantaget särsvux som bedrivs i egen regi.

Finansiering av yrkesvux

Åtta kommuner uppger att platser inom yrkesvux till 100 procent finansieras med hjälp av statsbidraget. Flera kommuner uppger att det finns en balanserad budget mellan statliga och kommunala medel. Övriga kommuner uppger att platser för yrkesinriktad vuxenutbildning antingen fått en ökad, minskad eller oförändrad kommunal budget. I några kommuner har politikerna prioriterat yrkesutbildning och där kan de kommunala medlen uppgå till närmare 70 procent av budgeten. En kommun beskriver att ”hur mycket de än får är det aldrig tillräckligt”.

Samverkan med Arbetsförmedlingen och näringslivet

De flesta kommunerna beskriver en väl etablerad samverkan med Arbetsförmedlingen. En kommun säger att de tidigare haft samverkan men inte för tillfället. En kommun uppger att samverkan tidigare funnits i mindre grad men att den nu intensifierats. Flera kommuner uppger att de under en lång tid haft regelbundna möten med Arbetsförmedlingen och i vissa fall arbetar man i gemensamma lokaler.

När det gäller samverkan med arbetslivet är bilden något oklar. Medan ett antal kommuner uppger att de under en lång tid etablerat ett nätverk med det lokala näringslivet uppger andra kommuner att denna kontakt inte är så frekvent.

Utbud och efterfrågan av utbildningar

Kommunerna beskriver att de inför ansökan hade kontakt med såväl Arbetsförmedlingen som näringslivet kring vilken efterfrågan som fanns av arbetskraft. I de flesta kommunerna verkar intresset för omvårdnadsutbildningar vara stort bland presumtiva studerande. Däremot uppger flera kommuner att de utbildningar som

man trodde skulle efterfrågas inom el, bygg och industri inte startade p.g.a. ändringar i näringslivsstrukturen med anledning av krisen på arbetsmarknaden. Några kommuner uppger att budgeten inte räckt till de mer kostnadskrävande utbildningarna som efterfrågats.

Medan flera kommuner uppger att de kan tänka sig att köpa enstaka utbildningsplatser verkar andra kommuner anse att det måste finnas en tillräckligt stor grupp för att en utbildning ska genomföras. En kommun uppger även att det uppstod en konkurrenssituation mellan arbetsförmedlingens utbildningsutbud och det kommunen kunde erbjuda.

Yrkessvenska

Hälften av de intervjuade kommunerna erbjuder och genomför yrkessvenska för de individer som har annat modersmål. I ett fåtal kommuner verkar det vara en självklarhet inom samtliga utbildningsvägar, medan det i andra kommuner endast genomförs inom vissa utbildningsområden. I en del kommuners beskrivningar av yrkessvenska finns stora likheter med sfi-utbildning eller kurser i svenska som andraspråk.

Rekryteringsinsatser

En del kommuner beskriver utförligt ett antal rekryteringsinsatser och kanaler. Vanligt förekommande är att Arbetsförmedlingen informerar sina kunder om möjligheter att studera. Information om yrkesvux har skett via annonsering, mässor, webbplatser och studievägledare. En kommun uppgav att de inte ville informera för mycket med anledning av att de inte hade tillräckligt antal platser för att kunna möta en eventuell efterfrågan. Flera kommuner uppger att ingen särskild rekrytering är nödvändig eftersom det finns tillräckligt antal sökande i alla fall.

Vägledning

Samtliga kommuner uppger att de tillhandahåller vägledning. Övervägande andel av vägledarna har föreskriven utbildning. En kommun uppger att vägledaren även arbetar som lärare. I övrigt uppger kommunerna att det ofta förekommer en god samverkan mellan kommunens vägledare och vägledare vid Arbetsförmedlingen. I de större kommunerna kan en grupp vägledare gemensamt arbeta vid ett ”vägledningscentra” som ligger centralt i kommunen.

Några kommuner påpekar vägledarens viktiga funktion för olika individuella uppbygg. Flertalet kommuner uppger att vägledarna har hög arbetsbelastning och att de, om det fanns utrymme i budgeten, skulle vilja förstärka vägledningsinsatsen.

Utbildningsformer

De flesta kommunerna erbjuder förutom traditionell utbildning även studier på distans. I ett mindre antal kommuner är det även möjligt att studera på kvällstid (enstaka kurser/ämnen) och att kombinera arbete med studier. Vissa utbildningar har en del kommuner valt att arbetsplatsförlägga helt eller delvis. Försök görs även att bedriva utbildning via telebild-system.

Dokumentation på individnivå

I nästan samtliga kommuner upprättas individuella studieplaner för de studerande. Studieplanen kan vid behov revideras. Studieplanerna upprättas digitalt. Däremot uppger 32 kommuner att de inte utfärdar intyg, trots att det finns individer som deltar i orienteringskurser. Några kommuner utfärdar med automatik intyg efter genomförd orienteringskurs. Ett antal kommuner uppger att dokumentation på individnivå är ett utvecklingsområde.

3.1 Intervjuer med arbetsförmedlingar och näringslivsföreträdare

Som tidigare nämnts i rapporten har Skolverket även intervjuat ett antal företrädare för arbetsförmedlingar och det lokala näringslivet. Det som framkommit i de intervjuerna är att många kommuner har ett någorlunda utvecklat/formaliserat samarbete i någon form som skulle kunna beskrivas som en lokal infrastruktur. Representeranter för Arbetsförmedlingen förklarar att infrastrukturen för samråd och samverkan, efter att ha gått lite i stå, plötsligt fått ny skjuts genom ansökningsprocessen till yrkesvux. Det lokala näringslivet tycks härigenom ha ökat sin medverkan i infrastrukturen.

Det verkar också finnas en bättre beredskap att samarbeta med näringslivet än tidigare. Från näringslivets sida tycker man sig ha fått ett bättre gehör. Samtidigt verkar kommunerna ha förväntningar på näringslivet, som i sin tur i hög grad styrs av produktionskrav, vilket ger begränsade möjligheter att medverka i olika sammanhang. Alla parter vill samverka, men de har svårt att få utrymme till det. Det kan bero på oklarheter kring ansvarsfördelning, olika kulturer och förmåga m.m.

För övrigt kan också konstateras att på mindre orter verkar kraven på formella strukturer inte vara lika starka som i storstäderna. Här känner man ofta varandra redan i förväg, över förvaltningsgränser och politikområden, vilket ofta skapar korta vägar till beslut. I jämförelse kan då en stor kommun upplevas som betydligt stelare med hårdare krav på form och struktur och en mer byråkratisk väg till samråd, samordning och beslut.

4. Skolverkets analys av kommunernas insatser och verksamhet samt bedömning av fortsatt utveckling

Ansökan år 2009

Skolverket förberedde ansökningshandlingar så snart uppdraget inkommit till myndigheten. När förordningen blivit beslutad var det möjligt för kommunerna att utarbeta en ansökan. Skolverket hade ambitionen att besluta om tilldelning av platser inom loppet av ett par veckor. Den övervägande majoriteten av kommunerna var positiva till att få ett besked om antalet platser redan i början av april 2009, medan ett fåtal kommuner tyckte att planeringstiden blev för kort.

Alla kommuner ansökte inte den första omgången. Skolverkets kontaktpersoner ringde upp dessa kommuner för att få veta vilka motiv som låg bakom detta beslut. Ett skäl som lämnades av ett fåtal kommuner var att kommunen hade egen budget

som täckte behovet av vuxenutbildning, men de flesta aviserade att återkomma med ansökan inför år 2010.

Skolverket fördelade antalet platser utifrån kommunstorlek och arbetslöshetsstatistik. Ingen kommun fick fler platser än de ansökt om, men däremot hade ett stort antal kommuner hoppats på fler.

Som skäl för att erhålla fler platser kunde kommunen beskriva antalet lagda varsel eller den besvärliga ekonomiska situation kommunen befann sig i. Det var i detta läge inte möjligt att väga in de uppgifter om lagda varsel som kommunerna redovisade. En orsak var att arbetslösheten i vissa delar av landet redan vid detta tillfälle var mycket högre än i andra delar av landet. Statistik från Arbetsförmedlingen visade på ett spann mellan drygt en till åtta procent arbetslösa personer i arbetsför ålder. Det var även osäkert i vilken utsträckning lagda varsel skulle falla ut under år 2009.

Efter en första fördelning utifrån antalet medborgare och arbetslöshet fanns det ett antal platser kvar med anledning av att vissa kommuner inte ansökt om några platser. Dessa platser fördelades till kommuner som sökt i samverkan. Skolverket gjorde bedömningen att de kommunerna hade större förutsättningar att kunna tillmötesgå efterfrågan på utbildning.

Kommunerna fick ansöka om antalet verksamhetspoäng inom olika karaktärsämnesområden. Detta har gjort det möjligt för Skolverket att följa upp avvikelser från planerade utbildningsinsatser i kommunen. Vid Skolverkets uppföljning och utvärdering diskuteras med kommunen de olika skäl som ligger till grund för att utbud inte stämmer mot efterfrågan. Det är intressant att följa upp varför så få platser söktes för utbildning inom medieområdet, medan utbildning inom medieämnen är tämligen omfattande (30 000 verksamhetspoäng) i enkätsvaren lämnade av kommunerna.

I ansökan inför år 2010 har Skolverket valt att fokusera på att kommunerna är införstådda med vilka villkor som gäller för att ta del av statsbidrag och i vilken utsträckning kommunerna genomför uppföljning.

Kommunernas arbete med uppföljning

Skolverket anser att det är angeläget att kommunerna förbättrar uppföljning och utvärdering av insatser inom vuxenutbildning. Trots att det av anvisningarna inför ansökan år 2009 framgick att Skolverket skulle komma att fråga om deltagarnas bakgrund, studiefinansiering och sysselsättning före och efter studier har ett stort antal kommuner inte några bra rutiner eller uppföljningssystem för att klara sådant uppgiftslämnande. Skolverket fick invändningar från ett antal kommuner när uppgifterna begärdes in, men i efterhand har de flesta kommunerna insett att det faktiskt handlar om att kunna påvisa vilken effekt gymnasial vuxenutbildning har för samhälle och individ.

Den kommunala vuxenutbildningen får ofta kritik för att det inte har gått att mäta effekterna av vuxnas studier, men utan strukturerade uppföljningssystem är det inte möjligt. Skolverket vill därför ytterligare intensifiera denna uppföljning av kommu-

nal vuxenutbildning. Inför ansökan 2010 har Skolverket särskilt poängterat detta, men det är fortfarande osäkert hur kommunerna kommer att strukturera en sådan uppföljning.

Stor efterfrågan på omvårdnadsutbildning

Kommunerna skulle samverka med Arbetsförmedlingen och lokalt näringsliv vid bedömning av efterfrågan och utbud av utbildning. Efter att sådant samråd har ägt rum uppger de flesta att det finns ett stort behov, såväl i dagsläget som framöver, av anställda inom vård och omsorg. Trots stora insatser av kompetensutveckling inom området synes behovet inte minska.

Skolverket vill särskilt följa upp i vilken omfattning kommunerna erbjuder utbildning inom vård och omsorg, hur stor del av utbildningen som genomförs för kommunens deltids- eller timanställda samt hur det påverkar övriga medborgares möjligheter att få ta del av andra utbildningsvägar.

Samverkan med andra kommuner

Ett stort antal kommuner lämnade in en gemensam ansökan. I de flesta kommuner och regioner verkar det ha inneburit en snabbare och bättre hantering av efterfrågan på gymnasial utbildning. Men för ett mindre antal kommuner verkar det istället ha inneburit vissa nya hinder, t.ex. fördelning av vilka utbildningar som ska genomföras, vilken målgrupp som ska prioriteras samt hur en gemensam administration ska skötas.

Skolverket bedömer att dessa hinder kommer att övervinnas så snart de enskilda kommunerna har funnit former för samverkan. Det är dock viktigt att kommuner som gemensamt med andra ansöker om platser redan tidigt har kommit överens om hur samverkan ska ske. Skolverket kommer särskilt att analysera alla varianter av samverkan som beskrivs mellan kommuner och i regioner.

Studiefinansiering

Kommunerna har av Skolverket uppmanats att beskriva hur de studerande finansierar sina studier. Många kommuner uppger att det inte är en fråga man normalt ställer till en studerande. Flera kommuner har poängterat att presumtiva studerande har valt att inte ta del av yrkesinriktad gymnasial utbildning med anledning av de ekonomiska villkoren. Ofta har det framförts att om möjligheten att läsa med bibehållen a-kassa fanns skulle fler studera.

Kommuner har beskrivit att en del presumtiva studerande, som redan hade hunnit arbeta en bit in på året 2009, gjorde bedömningen att det inte var ekonomiskt möjligt att klara sig på studiemedel. Kvoten för intjänande hade redan uppnåtts och individen valde då att vänta med att påbörja studier.

Validering

Validering är ett utvecklingsområde för ett stort antal kommuner. Det saknas ofta utarbetade rutiner för att systematiskt kartlägga och validera kunskaper och kompetenser som en vuxen inhämtat i informella eller icke-formella lärmiljöer. Alltför

ofta tenderar denna kartläggning och bedömning att handla om att mäta kunskaper i förhållande till kursmål och betygskriterier och är mer att likna vid traditionell prövning.

Det som ytterligare komplicerar arbetet med validering är att den ofta genomförs när den vuxne redan påbörjat sina studier. Skulle kommunerna strikt följa lagtext och förordning borde en vuxen som redan innehar motsvarande kunskaper och kompetenser inte beredas möjlighet att uppta en studieplats. Skolverket kommer att uppmärksamma hur arbetet med validering kontra prövning genomförs i kommunerna.

Yrkessvenska

Skolverket har redan tidigare i denna rapport beskrivit hur kommunerna arbetar med insatser inom yrkessvenska. Skolverket har för avsikt att utveckla ett samlat stödmaterial för yrkeslärare och handledare ute på arbetsplats som arbetar med vuxna som har behov av yrkessvenska. Det är även viktigt att bättre kartlägga vad kommunerna gör inom ramen för orienteringskurser med yrkessvenska.

Sammanfattningsvis kan Skolverket konstatera att det är stora skillnader i landet när det gäller kommunal yrkesutbildning. Yrkesutbildning på gymnasial nivå är ingen rättighet idag – oavsett tidigare utbildningsbakgrund. I samband med yrkesvux kan kommunerna bereda plats även för studerande som redan har en teoretisk gymnasieutbildning.

Vår bedömning av den fortsatta utvecklingen är att många kommuner behöver utarbeta bättre rutiner för att kunna medverka i uppföljning och utvärdering. Vi bedömer också att kommunerna i högre grad behöver ta del av olika utvecklingsinsatser och verka för en mer likvärdig vuxenutbildning.